

పూర్వప్రయోగచన్దికా

సంకలనకర్త, వివరణకర్త

శ్రీకళాపూర్ణ డా. తిరుమల కృష్ణదేశికాచార్యులు

ఎమెస్కో

విషయసూచిక

1. వివిధజ్ఞాతవ్యవిషయాః	17
షోడశకర్మల వివరణము	17
అభ్యుక్షణాదిపదవివరణము	18
ఇధ్మముల లక్షణములు	19
పరిధులను అగ్నికీ చుట్టు నుంచు విధానము	20
పరిధులను అగ్నిలో నుంచు విధానము	21
ఇధ్మమును అగ్నిలో నుంచు విధానము	21
హోమపాత్రల వివరములు	22
అగ్నిలో ఆహుతుల నుంచు విధానము	24
స్థండిలక్షణము	24
షట్పాత్రప్రయోగద్వైవిధ్యము	25
దర్భలు, హోమపాత్రల విచారము	26
కూర్పలక్షణములు	27
సప్తాగ్నిజిహ్వాలు	28
అగ్నినిర్ణయము	29
దీపారాధనము	30
అప ఉపస్కృత్యస్థానాని	30
ఆచమనవిధానము	31
ప్రాణాయామవిధానము	32
పత్నీపుత్రస్థాననిర్ణయము	33
బృహస్పతి, బ్రహ్మస్థాననిర్ణయము	34
మంత్రస్నానము	34
మానసికస్నానము	35

	ఊర్ధ్వపండ్రధారణవిధి:	35
	నూతన యజ్ఞోపవీతధారణవిధి:	38
	నూతనయజ్ఞోపవీతప్రాణప్రతిష్ఠ	41
	పంచతీర్థముల విషయము	43
	కొన్ని తర్పణనియమములు	43
	నూతనవస్త్రాది(కట్టు)ప్రదానమ్	44
	కర్మారంభపద్ధతి:	45
	ఆనుషంగికకర్మలకు సంకల్పపద్ధతి	48
2.	విష్యక్సేనారాధనమ్	49
3.	పుణ్యాహవాచనమ్	52
4.	అగ్నిముఖమ్ (షట్పాత్రప్రయోగః)	61
	ఆఘారహోమః	69
	చక్షుర్హోమాః	70
	జయాదిహోమాః	71
	ప్రజాపతిహోమః	78
	వ్యాఘృతిహోమః	78
	స్విష్టకృద్ధోమః	78
	పరిధి ప్రహరణమ్	78
	సంస్రావహోమః	79
	అనాజ్ఞాతాదిహోమః	79
	పూర్ణాహుతిః	81
	ఉత్తరపరిషేచనమ్	83
	ప్రణీతామోక్షణమ్	83
	మార్జనమ్	84

	దిజ్ఞార్జనమ్	84
	బ్రహ్మోద్వాసనమ్	85
5.	చతుష్పాత్రప్రయోగః	87
	అగ్నిప్రతిష్ఠా	87
	అనాజ్ఞాతాదిహోమః	93
	సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమః	95
	అగ్న్యూపస్థానమ్	96
6.	విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసంధానమ్	97
	ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్యమ్	99
	స్థాలీపాకాకరణప్రాయశ్చిత్తమ్	99
	అయాశ్చహోమః	100
	సాయంప్రాతరాహుతీనామకరణప్రాయశ్చిత్తహోమః	102
	దర్శపూర్ణమాసస్థాలీపాకాకరణప్రాయశ్చిత్తహోమః	102
7.	ఔపాసనవిధిః	103
	ఔపాసనసంకల్పః	103
	అగ్నిప్రతిష్ఠా	104
	ఆరోపితాగ్నినివేశనమ్	106
	ఔపాసనహోమః	107
	అగ్న్యూపస్థానమ్	109
	ఆత్మసమారోపణమ్	110
8.	జాతకర్మాదీనాం స్వస్వకాలేష్వకరణ ప్రాయశ్చిత్తమ్	113
	పరిషదనుజ్ఞా, విష్యక్సేనారాధనం చ	113
	ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్యవిధిః	114
	ప్రాయశ్చిత్తహోమః	115

9. ఉదకశాన్తి ప్రయోగః	120
స్థండిలకల్పనమ్, ఉదకుంభస్థాపనమ్	121
జపకర్తృణాం వరణమ్	127
ఉదకశాన్తిమంత్రాః	128
ఆయుష్య(ఘృత)సూక్తమ్	159
10. ప్రతీసరబంధః	163
వరుణావాహనమ్	164
మంత్రజపః	165
ఉన్నార్జనమ్	170
కరగ్రహణమ్	171
సూత్రబంధనమ్	172
ఆయుష్యసూక్తమ్	173
ఉదకశాంతిప్రతీసరబంధముల సమానతంత్రప్రయోగము	174
11. అజ్జురారోపణమ్	176
ఆవాహనాదిసర్వోపచారాః	179
ఓషధిపాత్రాభిమంత్రణమ్	186
‘యా జాతా ఓషధయః’	187
బీజావాపనమ్	189
12. నాందీప్రయోగః	191
స్థిరనాంద్యాహ్వనమ్	193
హిరణ్యరూపేణాభ్యుదయకమ్	198
మఱొకవిధానము	199
13. జాతకర్మప్రయోగః	200
‘దివస్పరి’- ఇత్యనువాకః	201
అభ్యుదయమ్, పుణ్యాహవాచనం చ	210

14. జననకాలదోషశాస్త్రం:	211
ఆజ్యావేక్షణమ్	212
శుద్ధిపుణ్యాహవాచనమ్	216
నవగ్రహదానాని	217
15. హోమవిధానజననశాంతి:	223
ఉదకుంభ (కలశ) స్థాపనమ్	224
ఋత్విగ్వరణమ్	226
శాన్తిమంత్రాః	227
నక్షత్రమన్త్రాః	235
షట్పాత్రప్రయోగక్రమేణాగ్నిముఖమ్	244
విష్ణుసూక్తమ్ - సమిద్ధోమః	245
బ్రహ్మసూక్తమ్ - అన్నహోమః	246
ఆయుష్వసూక్తమ్ - ఆజ్యహోమః	248
(అష్టవాక్య)నక్షత్రహోమః	249
మహామృత్యుంజయమంత్రహోమః	249
16. నామకరణప్రయోగః	252
నామలేఖనమ్	254
మాసనామాని	255
నక్షత్రనామాని	255
వ్యవహారనామాని	257
అభిమంత్రణమ్	258
మూర్ధన్యవప్రూణమ్	259
పుణ్యాహవాచనమ్	260
ఆశీర్వాచనాది	261

17. అన్నప్రాశనమ్	262
ప్రతిసరబంధనమ్	262
అభ్యుదయమ్, పుణ్యాహవాచనం చ	263
18. చౌలమ్	265
ప్రతిసరబంధనాఙ్కారారోపణాది	265
అఙ్కభాగః	267
దిగ్విపనమ్	269
19. అక్షరాభ్యాసః	275
పుణ్యాహవాచనమ్	276
అక్షరలేఖనమ్	276
అక్షరపఠనమ్	277
షోడశోపచారపూజా	278
గురుసన్నిధిః	279
ఆశీర్వాచనాదీని	279
20. సరస్వతీపూజావిధిః	280
21. ఉపనయనవిధిః	293
ప్రధానసంకల్పః	295
అంకురార్పణమ్	297
ప్రతిసరబంధః	297
నాందీముఖమ్ (అభ్యుదయమ్)	297
పుణ్యాహవాచనమ్	298
యజ్ఞోపవీతధారణమ్, వపనమ్	300
ప్రధానహోమాః	317
బ్రహ్మోపదేశః	322
సూర్యోపస్థానమ్	328
పాలాశకర్మ	337

22. సంధ్యావస్తనమ్	348
23. సమిదాధానవిధిః	363
24. ఉపాకర్మప్రయోగః	370
25. గోదానవ్రతమ్	384
26. వేదవ్రతాని - సమానతంత్రప్రయోగః	389
విష్వక్సేనారాధనమ్	391
సంకల్పః	392
అగ్నిముఖమ్	393
ప్రాజాపత్యవ్రతప్రధానహోమాః	394
సౌమ్యవ్రతప్రధానహోమాః	395
ఆగ్నేయవ్రతప్రధానహోమాః	396
ఉపహోమాః	397
ప్రాజాపత్యవ్రతోపస్థానమ్	398
ఉదకుంభస్థాపనమ్	398
ఔదుమ్బరసమిదాధానమ్	400
సౌమ్యవ్రతోపస్థానమ్	400
'యుంజతే' మంత్రవాచనమ్	401
ఆగ్నేయవ్రతోపస్థానమ్	401
వైశ్వదేవవ్రతోపస్థానమ్	402
అభ్యుదయమ్, పుణ్యాహవాచనమ్	406
27. వేదవ్రతోత్పన్ననమ్ (సమానతంత్రమ్)	407
కాణ్డర్షితర్పణమ్	408
అగ్నిముఖమ్	409
ప్రాజాపత్యవ్రతప్రధానహోమాః	409
సౌమ్యవ్రతప్రధానహోమాః	410

వైశ్వదేవవ్రతప్రధానహోమాః	412
ప్రాణాపత్యవ్రతోపస్థానమ్	414
ఉదకుంభస్థాపనమ్	414
‘ఓం నమో వాచే యా చోదితా (త్రై.ఆ.7.1)’	415
సౌమ్యవ్రతోపస్థానమ్	416
ఆగ్నేయవ్రతోపస్థానమ్	416
వైశ్వదేవవ్రతోపస్థానమ్	417
జయాద్యగ్న్యూపస్థానాంతమ్	417
‘శం నో వాతః పవతామ్’ మంత్రజపః	417
అభ్యుదయమ్, పుణ్యాహవాచనమ్	418
28. సమావర్తనమ్	419
సంకల్పః	420
ఆజ్యభాగః	421
పాలాశసమిధాహుతిః	422
దిగ్వపనమ్	422
స్నానమ్	425
ప్రధానహోమాః (త్రై.మం.పా.2.8)	429
29. వాగ్దానవిధిః	439
30. వివాహప్రయోగః	449
అంకురార్పణప్రతిసరబంధనాదీని	450
వరప్రేషణమ్	454
కన్యాదానమ్	457
వరపూజా	461
కన్యాదానశ్లోకాః	462
గృహ్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనమ్	464

గుడజీరకనిక్షేపణమ్ - ఆంధ్రదేశాచారపద్ధతి:	471
అనోన్యసమీక్షణమ్	476
వధూవరసంకల్పః - భ్రువోంతరమార్జనమ్	477
యోక్తమంగళసూత్రపూజా	481
మంగళసూత్రధారణమ్	483
యోక్తధారణమ్	484
అక్షతారోపణమ్	484
బ్రహ్మగ్రన్థిః	488
వివాహప్రధానహోమః	490
అశ్మానమాస్థాపనమ్ - లాజహోమః - అగ్నిప్రదక్షిణాని చ	496
ఉత్తంభనాదిమంత్రజపః (త్రై.మం.పా.1.6,7)	503
వధూగృహప్రవేశః	508
ప్రవేశహోమః (త్రై.మం.పా.1.8)	509
ధ్రువనక్షత్రదర్శనమంత్రః	513
అరున్ధతీనక్షత్రదర్శనమంత్రః	513
ఆగ్నేయస్థాలీపాకహోమః	514
ఔషాసనారంభః	521
గంధర్వస్థాపనవిధిః	523
గంధర్వోత్థాపనవిధిః	525
శేషహోమమంత్రాః (త్రై.మం.పా.1.10)	528
జయాదిహోమాః:	529
సమావేశనమ్ - ఫలదానాని	532
సమావేశనమంత్రాః	534
లౌకికమ్ (అప్పగింతలు)	537
ఒకేదినమున వివాహమునంతయు పూర్తిచేయు పద్ధతి	538

31. దీక్షాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తహోమః	539
32. గర్భాధానప్రయోగః	545
సంకల్పః, విష్వక్సేనారాధనం చ	546
కర్మణః పుణ్యాహవాచనమ్	547
నూతనవస్త్రధారణమ్	547
సమావేశనమంత్రజపసంకల్పః	548
ఫలదానాని	550
పరేద్యుః కర్తవ్యమ్	551
33. పుంసువనమ్-సీమంతోన్నయనమ్	552
34. గృహారంభః	566
35. నూతనగృహప్రవేశవిధిః	570
లఘువిధానమ్	571
కలశే వాస్తుపురుషనవగ్రహోద్యావాహనం చ పూజనం చ	574
నవగ్రహోవాహనమ్	578
36. పుత్రస్వీకారవిధిః	600
37. గణపతిపూజా	609
38. ఆశీర్వాచనమన్త్రాః	617

వివిధజ్ఞాతవ్యవిషయాః

షోడశకర్మల వివరణము

మానవులు (ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులు) ఆచరింపవలసిన పదియారు సంస్కారములను, అవి నిర్వహింపవలసిన పద్ధతిని ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, బోధాయనాది మహర్షులు తమ గృహ్యసూత్రములలో తెల్పినారు. వీటికే షోడశకర్మలని పేరు. వీనిలో ఆగర్వాదిమరణపర్యంతము చేసికొనవలసిన సంస్కారములకు పంచదశ (15) సంస్కారములని పేరు. 16వ దగు పితృమేధ సంస్కారము మృతులైన మాతాపితరులనుగూర్చి పుత్రులు చేయు సంస్కారము.

శ్లో॥ గర్భాధానం పుంసువనం సీమంతోన్నయనం తథా।
జాత నామాన్న చౌలాని మౌంజీ వ్రతచతుష్టయమ్॥

శ్లో॥ గోదానాఖ్యం స్నాతకం చ వివాహం పైతృమేధికం।
షోడశైతాని కర్మాణి సమంత్రం కారయే త్తతః॥

అను శ్లోకముల ప్రకారము 1. గర్భాధానము, 2.పుంసువనము, 3.సీమంతము, 4.జాతకర్మ, 5.నామకర్మ, 6.అన్నప్రాశనము, 7.చౌలము, 8.ఉపనయనము, 9.ప్రాజాపత్యవ్రతము, 10.సౌమ్యవ్రతము, 11.ఆగ్నేయవ్రతము, 12.వైశ్వదేవము, 13.గోదానవ్రతము, 14.సమావర్తనము, 15.వివాహము, 16.పితృమేధము-అనునవి షోడశ (16) కర్మలు. ఇందులో మొదటి 15 సంస్కారములను వివరించు గ్రంథమునకు 'పూర్వప్రయోగ' మనియు, చివరిదగు పితృమేధసంస్కారమును వివరించు గ్రంథమునకు 'అపరప్రయోగ' మనియు పేరులు. ఈగ్రంథము పూర్వప్రయోగమును వివరించునది. ఈ సమస్తకర్మల నిర్వహణ కవసరమైన మౌలికమైన విష్యక్తేనారాధన, గణపతిపూజ, పుణ్యాహవాచన, అగ్నిముఖ,